

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยอาศัยแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
2. กำหนดผู้เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรค
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัณโรค การมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรค เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยและการสร้างแนวทางการดำเนินงานของชุมชน รวมทั้งแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องจากนั้นได้นำแนวคิดดังกล่าวไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามเพื่อเริ่มต้นศึกษาข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กำหนดผู้เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรค

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แกนนำ/ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชน บุคลากรด้านสาธารณสุข ญาติผู้ป่วยวัณโรค และผู้ป่วยวัณโรค ซึ่งขึ้นทะเบียนรักษา ณ คลินิกวัณโรค โรงพยาบาลสันกำแพง และมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

ผู้เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1. แกนนำ/ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน มีคุณสมบัติดังนี้

- 1) ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกชุมชนและทำงานในพื้นที่ตำบลออนใต้
 - 2) มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในตำบลออนใต้
 - 3) สนใจเข้าร่วมการวิจัยสิ้นสุดกระบวนการ
2. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประกอบด้วย หัวหน้า อสม. และสมาชิก อสม. มีคุณสมบัติดังนี้
- 1) เป็นสมาชิก อสม. ตำบลออนใต้มากกว่า 6 เดือน
 - 2) ได้รับการคัดเลือกจาก หัวหน้า อสม. ให้ดูแลผู้ป่วยวัณโรคในพื้นที่รับผิดชอบ
 - 3) มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลออนใต้
 - 4) สนใจเข้าร่วมการวิจัยสิ้นสุดกระบวนการ
3. บุคลากรด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลออนใต้ พยาบาล คลินิกวัณโรค เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสันกำแพง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด เชียงใหม่
- 1) มีหน้าที่กำกับ ดูแลการดำเนินงาน อสม.ในพื้นที่
 - 2) สนับสนุนการดำเนินงานด้านพัฒนาองค์ความรู้
 - 3) มีหน้าที่รับผิดชอบงานวัณโรค

กระบวนการมีส่วนร่วม

1. ร่วมค้นหาปัญหาร่วมกัน

เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลและมองหาปัญหาร่วมกัน เพื่อดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรค

 - 1) ประชุม นำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงาน
 - 2) ร่วมค้นหาปัญหา เสนอแนวคิด และแนวทางการดำเนินงานด้วยแผนที่ความคิด
2. ร่วมวางแผนดำเนินการ

เพื่อก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

 - 1) กำหนดบทบาท หน้าที่ การดำเนินงาน และร่วมหาผู้รับผิดชอบกิจกรรม
 - 2) กำหนดกิจกรรมรณรงค์ คัดกรองและค้นหาผู้ป่วยวัณโรคในชุมชน
 - 3) วางแผนการส่งต่อข้อมูลจากโรงพยาบาลสู่ชุมชน
3. ร่วมดำเนินกิจกรรม

เพื่อเป็นการรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง และสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย

- 1) จัดอบรม อสม. เป็นพี่เลี้ยงกำกับการกินยา และการดูแลผู้ป่วยวัณโรค
- 2) จัดกิจกรรมรณรงค์ ค้นหา คัดกรองผู้มีอาการสงสัยวัณโรคในชุมชน
- 3) การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม

4. ร่วมติดตามประเมินผล

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายเป็นไปอย่าง ถี่ถ้วน รอบคอบโดยการระดมแนวคิด จากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้ และประสบการณ์

- 1) ประชุมสรุปผลการดำเนินงานประจำเดือน
- 2) นิเทศ ติดตามงาน โดยทีมสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ซึ่งนำไปใช้กำหนดทิศทางการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด

1. ข้อมูลปฐมภูมิ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรง เช่น การสัมภาษณ์ การสำรวจความพึงพอใจต่อการได้รับบริการ และแบบสอบถามการดำเนินงานวัณโรคในชุมชน โดยใช้แบบสอบถามหรือการสังเกต เป็นต้น
2. ข้อมูลทุติยภูมิ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานต่างๆ เช่น รายงานการคัดกรองผู้มีอาการสงสัยวัณโรค รายงานการขึ้นทะเบียนรักษาผู้ป่วยวัณโรค และรายงานผลการดำเนินงาน เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและแยกแยะไว้เป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) คือ ติความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร รูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่ได้จากการสังเกตมองเห็น การสัมภาษณ์ ถ้าข้อมูลที่ได้ไม่สามารถสรุปได้ก็ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลซ้ำเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นได้ และข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดเมื่อได้รับการจำแนกให้เป็นหมวดหมู่แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ทั้งใช้แนวคิดทฤษฎี ที่กล่าวอ้างมาแล้วข้างต้น และไม่ใช้ทฤษฎีประกอบกันเพื่อให้ได้ข้อสรุป

วิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในดูแลสุขภาพผู้ป่วยวัณโรคว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาแต่ละขั้นตอน กระบวนการว่าขั้นตอน หรือกระบวนการใดที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล และหากจะมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือวิธีการในการดำเนินงานจะปรับเปลี่ยนในขั้นตอนไหน เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้นกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคได้ ซึ่งความร่วมมือของชุมชนที่คาดว่าจะได้รับในกระบวนการวิจัยเป็นดังนี้

1. มีความหลากหลายของตัวแทน, ผู้นำชุมชน, แกนนำชุมชน, อสม. ในการร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา และร่วมวางแผนทางการดำเนินงานในชุมชน
2. มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แต่จุดประสงค์เดียวกันคือการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคในชุมชน
3. มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ระหว่างชุมชน กับตัวของผู้ป่วย
4. มีรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้กับการดูแลสุขภาพทั่วไปของสมาชิกในชุมชนได้